8. Giddens A., Socjologia, przeł. A. Szulżycka, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.
9. Gołaszewski T., Szkoła jako system społeczny, PWN, Warszawa 1977.
10. Januszewska E., Kulesza M., Kwiatkowski M., Odrowąż-Coates A., Perkowska-Klejman A., Wiatr M., W poszukiwaniu teorii szkoły, „Pedagogika Społeczna" 2015, nr 3.
11. Kotarbiński T., Traktat o dobrej robocie, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław-Warszawa 1958.
12. Kowolik P., Szkoła jako miejsce edukacji uczniów, „Nauczyciel i Szkoła" 2003, nr 1-2.
13. Kupisiewicz Cz., Dydaktyka ogólna, Oficyna Wydawnicza Graf-Punkt, Warszawa 2002.
14. Kuźma J., Nauka o szkole. Studium monograficzne. Zarys koncepcji, Oficyna Wydawnicza „Impuls", Kraków 2008.
15. Maciąg J., Wzorzec jakości usługi edukacyjnej, „Problemy Jakości" 2005, nr 2.
16. Marszałek A., Znaczenie uniwersytetów w gospodarce opartej na wiedzy, „Przegląd Organizacji" 2007, nr 7-8.
17. Mikuła B., Pietruszka-Ortyl A., Potocki A., Podstawy zarządzania przedsiębiorstwami w gospodarce opartej na wiedzy, Difin, Warszawa 2007.
18. Morawski M., Problematyka upowszechniania wiedzy między jednostkami organizacyjnymi uczelni, w: T. Gołębiowski, M. Dąbrowski, B. Mierzejewska (red.), Uczelnia oparta na wiedzy. Organizacja procesu dydaktycznego oraz zarządzanie wiedzą w ekonomicznym szkolnictwie wyższym, Fundacja Promocji i Akredytacji Kierunków Ekonomicznych, Warszawa 2005, s. 146.
19. Nowosad I., Perspektywy rozwoju szkoły. Szkice z teorii szkoły, Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2003.
20. Okoń W., Nowy słownik pedagogiczny, Wydawnictwo Akademickie „Żak", Warszawa 2001.
21. Piasecka A., Przedsiębiorcza uczelnia jako współczesny model szkoły wyższej, „Ekonomiczne Problemy Usług" 2012, nr 98.
22. Potyrała K., Wstęp, w: Ocetkiewicz I. (red.), Szkoła jako organizacja ucząca się? Perspektywa ewaluacji zewnętrznej, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków 2017.
23. Schulz R., Szkoła – instytucja, system, rozwój, Edytor, Toruń 1992.
24. Senge P. M., Piąta dyscyplina. Teoria i praktyka organizacji uczących się, przeł. H. Korolewska-Mróz, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 1998.
25. Tillmann K. J., Teorie socjalizacji. Społeczność, instytucja, upodmiotowienie, przeł. G. Bluszcz i inni, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005.
26. Wojciechowska J., *Homo narrans* – wymiar dziecięcego istnienia, „Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce" 2020, vol. 15, nr 2(56).
27. Wojciechowska J., Komunikacja i po/rozumienie w przestrzeni działań szkoły wyższej, placówek doskonalenia zawodowego nauczycieli i placówek oświatowych na rzecz rozwijania kompetencji kluczowych uczniów, w: E. Kochanowska, J. Wojciechowska, A. Herma (red.), Myśleć teorią w praktyce edukacyjnej. Przekraczanie granic w drodze do rozwijania kompetencji kluczowych uczniów, Wydawnictwo Naukowe Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku Białej, Bielsko-Biała 2021.

УДК 378.6:61.016:[579+578+612.017]:37.04/091.322-042.65

Дерев'янко Т.В., Звягольська І.М.,
Полянська В.П., Федорченко В.І.
Полтавський державний медичний університет, м. Полтава

САМООСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОМУ ПРОСТОРІ КАФЕДРИ МІКРОБІОЛОГІЇ, ВІРУСОЛОГІЇ ТА ІМУНОЛОГІЇ

Розкрито роль самостійної роботи здобувачів вищої медичної освіти при вивченні мікробіології, вірусології та імунології. Розглядаються особливості організації самостійної роботи студентів з урахуванням сучасних вимог та умов навчання як невід'ємної складової системи освітнього середовища. Авторами акцентовано увагу на тому, що використання самостійної роботи у навчальному процесі кафедри спонукає до активності, самостійності, відповідальності, організованості та застосування творчих здібностей студентів. Наголошено на

науково-дослідній роботі, як важливій складові самостійної пізнавальної діяльності здобувачів медичної освіти.

***Ключові слова**: самостійна робота, мікробіологія, вірусологія та імунологія, позааудиторна робота, здобувачі медичної вищої освіти.*

Раскрыта роль самостоятельной работы соискателей высшего медицинского образования при изучении микробиологии, вирусологии и иммунологии. Рассматриваются особенности организации самостоятельной работы студентов с учетом современных требований и условий обучения как неотъемлемой составляющей системы образовательной среды. Авторами акцентировано внимание на том, что использование самостоятельной работы в учебном процессе кафедры побуждает к активности, самостоятельности, ответственности, организованности и применения творческих способностей студентов. Отмечено научно-исследовательскую работу, как важный компонент самостоятельной познавательной деятельности соискателей медицинского образования.

***Ключевые слова**: самостоятельная работа, микробиология, вирусология и иммунология, внеаудиторная работа, соискатели медицинского высшего образования.*

The role of independent work of higher medical education seekers in the study of microbiology, virology and immunology is considered.

The features of the student's independent work organization are considered with taking into account of the modern requirements and conditions of training as an integral component of the educational environment system.

The authors concentrate attention that the use of independent work in the educational process of the department encourages activity, independence, responsibility, organization and application of student's creative abilities. Emphasis is placed on research scientific work as an important component of independent cognitive activity of medical education seekers.

***Key words**: independent work, microbiology, virology and immunology, extracurricular work, higher medical education seekers.*

Умови сучасного рівня розвитку інформаційного, демократичного та громадянського суспільства зумовлюють необхідність формування самодостатньої особистості, здатної критично мислити, самостійно приймати рішення й розв'язувати соціальні, професійні проблеми. Формування висококваліфікованого спеціаліста в сучасних умовах неможливе без залучення здобувачів освіти до самостійної роботи, яка характеризується як цілеспрямована сукупність суб'єктних дій студента під керівництвом викладача на основі використання засобів супроводу навчального процесу.

Тому проблема опанування здобувачами вищої освіти методами самостійної пізнавальної діяльності є надзвичайно актуальною, адже саме в період навчання у виші закладаються основи майбутньої самостійної професійної діяльності [1, с. 130]. Здобувачі освіти повинні розуміти, що самостійна робота спрямована завершувати та узагальнювати завдання всіх інших видів навчальної роботи.

Самостійна робота на кафедрі мікробіології, вірусології та імунології Полтавського державного медичного університету передбачає поетапне засвоєння нового матеріалу, його повторення та закріплення, застосування на практиці, основними функціями якої є: пізнавальна, самостійна, прогностична, коригуюча та

виховна. Загалом ефективність самостійної роботи залежить від ступеневого рівня її організації, змісту, взаємозв'язку та характеру завдань у кожному конкретному напрямі здійснення самостійної роботи та результатів її виконання [5, с. 156].

Організація основних форм самостійної роботи здобувачів вищої освіти на кафедрі мікробіології, вірусології та імунології визначається змістом навчальної дисципліни, рівнем освіти і ступенем підготовленості студентів, необхідністю упорядкування всіх навантажувальних складових під час виконання студентами самостійної роботи. Виходячи з цих параметрів, передбачаються різні види самостійної пізнавальної діяльності студентів:

- наступність закріплення та поглиблене вивчення матеріалу;
- самостійне вивчення окремих тем і розділів дисципліни;
- підготовка до аудиторних занять;
- участь у науково-дослідній роботі.

Зміст самостійної роботи з навчальної дисципліни «Мікробіології, вірусології та імунології» здобувачів медичної освіти визначається типовими навчальними програмами, робочими навчальними програмами, розробленими силабусами, тематичними планами самостійної роботи, а також охоплює підготовку до аудиторних практичних занять, роботу над окремими темами, що винесені на самостійне опрацювання студентами; підготовку до всіх видів контрольних випробувань – проміжного та підсумкового комп'ютерного тестового контролю, проміжного та підсумкового контролю практичних навичок, підсумкового модульного контролю, семестрових екзаменів [3, с. 6; 4, с. 126].

При вивченні дисципліни «Мікробіології, вірусології та імунології» організація самостійної роботи являє собою єдність трьох взаємопов'язаних форм:

- позааудиторна самостійна робота;
- аудиторна самостійна робота, яка здійснюється під безпосередньо спрямовуючою (направляючою і корегуючою) діяльністю викладача;
- творча, в тому числі науково-дослідницька робота.

Методика організації самостійної роботи є модульнозалежною і нагадує поетапне сходження від первинних знань й уявлень про мікроорганізми до дієвого і усвідомленого оволодіння теоретичними базовими знаннями і практичними навичками з галузі медичної мікробіології, вірусології та імунології, а також вмінню адекватно їх використовувати в конкретній ситуації в майбутній практичній діяльності [4, с. 127; 5, с. 156]. З цих позицій Модуль 1 «Морфологія і фізіологія мікроорганізмів. Інфекція. Імунітет» є своєрідною платформою для наступних модулів, які передбачають вивчення основ спеціальної, клінічної та екологічної мікробіології, загальної і спеціальної вірусології із врахуванням фахової підготовки студентів за обраною спеціальністю. Тому на практичних заняттях першого модуля самостійна робота в повному об'ємі відбувається на засадах прямого і зворотнього зв'язку «викладач – студент» і передбачає ділові (навчально-пізнавальні) партнерські взаємовідносини між учасниками педагогічного процесу. Такий вид самостійної роботи є початковим і найбільш ефективним за цих умов. І саме від рівня фахової підготовки викладача, його педагогічної майстерності і загальнолюдських якостей буде залежати успішний початок співпраці студентів, позитивна динаміка розвитку навчально-пізнавальної діяльності студентів, закономірне її помодульне завершення, що буде сприяти становленням досвіду цілісного системного бачення професійної діяльності, системної дії в ній, вирішення нових проблем і задач. Таким чином, викладач як

вправний фасилітатор забезпечує ефективність групової комунікації під час навчально-пізнавальної діяльності [5, с. 157].

По закінченню першого модуля студенти вже мають базові теоретичні знання з морфології і фізіології різних за таксономічним положенням мікроорганізмів, з питань «Інфекція», «Імунітет» і володіють практичними вміннями і навичками (зокрема, виготовлення і фарбування препаратів, мазків-відбитків різними методами, вміння підготовки інгредієнтів, постановки і обліку результатів класичних і новітніх серологічних реакцій, визначати чутливість мікроорганізмів до антибіотиків тощо). З огляду на вище зазначене, стає очевидним, що вже під час проведення практичних занять другого, а на медичному факультеті третього модулів самостійна робота студентів вже не потребує щохвилинного постійного безпосереднього керівництва викладача, і, отже, ефективність навчально-пізнавальної діяльності студентів вже можна підвищити за рахунок підключення елементів творчо-пошукового характеру [2, с.60; 5 с.158]. В цьому контексті на кафедрі самостійна аудиторна робота передбачає виконання певних практичних завдань, підготовку усних доповідей із мультимедійним супроводом, розв'язок ситуаційних професійно-спрямованих тестових завдань, аналітичних повідомлень за новітніми досягненнями в галузі медичної мікробіології, генної інженерії, біотехнології. Після ретельної попередньої підготовки викладачі на певних практичних заняттях можуть використовувати метод мозкового штурму, кейс-метод, метод евристичних питань, вільних асоціацій та ін.

Значною інформаційною підтримкою в самостійній навчально-пізнавальній діяльності здобувачів освіти є підготовлені колективом кафедри методичні матеріали, які допомагають студенту поглибитися під час вивчення навчальної дисципліни та обрати необхідні орієнтири для виконання аудиторної, позааудиторної чи дистанційної самостійної роботи [3, с. 7; 6, с. 138]. Підготовлені збірки тестових завдань, мультимедійна презентація «Спосіб аферентно-репродуктивної спрямованості підготовки студентів з мікробіології, вірусології та імунології до ліцензійного іспиту «Крок 1»», за результатами кількарічного аналізу, значно підвищують рівень підготовки студентів з мікробіології, вірусології та імунології та надають їм можливість успішно складати тест-завдання на практичних заняттях при проведенні проміжного контролю знань, підсумкових модульних контролях, підсумкового контролю і КТІ, а отже, створює дієву платформу для складання ліцензійного інтегрованого іспиту «Крок 1» з мікробіології, вірусології та імунології, яка є складовою частиною державної атестації студентів, які навчаються за спеціальностями «Медицина» та «Стоматологія» [5, с. 158]

Надзвичайно важливою є правильна організація позааудиторної роботи студентів при вивченні дисципліни «Мікробіологія, вірусологія та імунологія» [3, с. 6]. При цьому зростає роль викладача як організатора самостійної позааудиторної роботи здобувачів медичної освіти. Значне місце в самостійній роботі студентів займає використання Інтернет-технологій для ефективного пошуку інформації. Доступність великої кількості електронних статей, довідкової літератури, електронних навчально-методичних розробок, які викладено на сайтах вишів, безумовно розширюють творчий потенціал студентів за умов, якщо вони вміють творчо працювати з одержаною інформацією. Розвиток сучасних інформаційних технологій дозволяє студентам отримати доступ до

найрізноманітнішої інформації. Окрім знання методів пошуку студенти мають опанувати методами аналізу, синтезу, узагальнення інформації.

Важливою складовою позааудиторної навчально-методичної діяльності, окрім зазначеного, є участь студентів в роботі студентського наукового товариства. На кафедрі розроблено диференційний підхід до науково-дослідної роботи студентів із урахуванням їх індивідуальних особливостей, рівня теоретичної підготовки, творчих здібностей [2, с. 61]. На першому рівні студенти готують реферативні повідомлення, наукові огляди, що містять поглиблений аналіз поставленої проблеми і можливі напрямки її вирішення. Така форма роботи дозволяє прийняти участь у роботі гуртка значно більшої кількості студентів та розширити коло наукової тематики. На другому рівні проявляється найбільш висока творча діяльність при проведенні самостійних експериментів. Студенти мають можливість самостійно вивчити роль мікроорганізмів у розвитку патологічних процесів, чутливість мікроорганізмів до речовин, що пропонуються в якості лікувальних засобів, вивчати вплив мікроорганізмів на якість харчових продуктів. При плануванні виконання дослідницької роботи визначається профілізація за факультетами та інтеграція дослідницької діяльності з клінічними кафедрами університету.

Таким чином, участь студентів в наукових дослідженнях – це багатогранний процес, який мотивується і координується викладачем і передбачає набуття навичок роботи з науковою літературою, написання рефератів, освоєння методик і проведення наукового дослідження, аналізувати та інтерпретувати одержані результати, представляти на щорічних студентських науково-практичних конференціях різного рівня їх організації.

Основними критеріями якості організації самостійної роботи слугує наявність контролю її результатів і технічних умов виконання завдань. Здійснення контролю допомагає студенту методично правильно із мінімальними тратами часу засвоїти теоретичний матеріал та набути навичок розв’язання певних практичних задач

Таким чином, самостійна робота здобувачів вищої медичної освіти в навчально-пізнавальному просторі кафедри мікробіології, вірусології та імунології є невід’ємною складовою підготовки майбутніх лікарів. Виконання всіх видів самостійної роботи дозволяє студентам більш глибоко і повно засвоїти курс навчальної дисципліни «Мікробіологія, вірусологія та імунологія» та призводить до формування у студентів навчально-пізнавального потягу і готовності до одержання професійних навичок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дерев’янко Т.В. Мотивація як чинник успішного формування навчальної діяльності здобувачів медичної освіти в умовах модернізованого освітнього середовища кафедри мікробіології, вірусології та імунології // Т.В. Дерев’янко, І.М. Звягольська / Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі (XXVIII Каришинські читання): матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Полтава: ПНПУ, 27–28 травня 2021 р. – С.130-131.
2. Дерев’янко Т.В. Розвиток творчих здібностей здобувачів медичної освіти під час вивчення дисципліни «Мікробіологія, вірусологія та імунологія» // Т.В. Дерев’янко, І.М. Звягольська / Психолого-педагогічні координати розвитку особистості: мат-ли ІІ Міжнар. наук.-практ. конф. (3-4 червня 2021 року, Полтава: Полтавська політехніка). – Полтава, 2021. – С.59-62.

3. Дерев'янко Т.В. Формування особистості майбутнього лікаря в контексті позааудиторної роботи на кафедрі мікробіології, вірусології та імунології: досвід і перспективи / Т.В. Дерев'янко, І.М. Звягольська // – Медична освіта. – 2020. – №1. – С. 5-10.
4. Звягольська І.М. Шляхи підвищення навчально-пізнавальної діяльності студентів при вивченні дисципліни «Мікробіологія, вірусологія та імунологія» у вищому медичному закладі // І.М. Звягольська, Т.В. Дерев'янко, В.П. Полянська / Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи : мат-ли IУ Міжнар. наук.-практ. конф. (7-8 листопада 2019 р.). – Полтава, 2019. – С.125-130.
5. Звягольська І.М., Дерев'янко Т.В., Полянська В.П. Про наступність формування базових знань з молекулярно-генетичних методів лабораторної діагностики інфекційних захворювань у здобувачів вищої медичної освіти // І.М. Звягольська, Т.В. Дерев'янко, В.П. Полянська / Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи: збірник статей V Міжнар. наук.-практ. конф. (19-20 листопада 2020 р.). – Полтава : Вид-во "Астрая", 2020. – С.155-159.
6. Полянська В.П. Педагогічно-організаційні аспекти дистанційного навчання в медицині // В.П. Полянська, І.М. Звягольська, Т.В. Дерев'янко / Актуальні проблеми сучасної медицини – 2021. – Том 21, вип. 1 (73). – С. 137-141.

Douma A., Bieliaieva O.
Université médicale d'État de Poltava

LE FRANÇAIS: HIER, AUJOURD'HUI, DEMAIN

Розглянуто питання ролі французької мови в сучасному світі, яка за поширеністю посідає п'яте місце після китайської, англійської, іспанської та арабської мов і має всі характеристики так званих світових мов, будучи державною мовою в 32 країнах, офіційною мовою більшості міжнародних організацій, а також офіційною мовою ЗМІ і четвертою за поширеністю мовою в Інтернеті. Автори наголошують, що натепер французькою мовою розмовляє понад 300 мільйонів осіб, а також наявна тенденція до збільшення кількості франкофонів у світі, що актуалізує потребу у вивченні французької мови громадянами України.

Ключові слова: *світові мови, французька мова, франкофони.*

Une histoire brève de la langue française. En raison de l'évolution du latin de bas niveau et du latin vulgaire vers le roman gaulois au cours du premier millénaire de l'ère chrétienne, le français, langue royale, devient la langue juridique et administrative en 1539 avec le décret de Villers-Cotterêts. Le cœur de Paris s'étendra à la France, à l'Europe et au monde. Par la suite, les savants ont procédé à une réforme à long terme de la langue, l'ont standardisée et ont réintroduit les mots latins. Le français classique aux XVIe et XVIIe siècles est devenu le français moderne au XVIIIe siècle et est devenu la lingua franca en Europe. Avec la colonisation, le français s'est répandu en Amérique du Nord au XVIIe siècle et en Afrique au XIXe siècle, ce qui en fait une langue mondiale. Cependant, le français a perdu son influence dans la seconde moitié du 20e siècle et a plutôt bénéficié de l'anglais.

Les francophones dans le monde. Avec 300 millions de locuteurs, une progression de 10 % depuis 2014, le français est la 5e langue la plus parlée au monde après le chinois, l'anglais, l'espagnol et l'arabe. La langue française, présente sur les cinq continents, a toutes les caractéristiques d'une langue mondiale.

Comme peu d'autres, elle se distingue par son statut et par l'influence qu'elle exerce dans divers espaces et contextes :

- langue officielle dans 32 États et gouvernements et dans la plupart des organisations internationales;